

Ο εντοπισμός και η συστηματική ανασκαφή του αρχαίου θεάτρου της Λευκάδας

/ [Παιδεία και Πολιτισμός](#)

Στην καρδιά της αρχαίας πόλης της Λευκάδας, ήλθε στο φως το πρώτο θέατρο στα Ιόνια νησιά, ένα μεγαλειώδες μνημείο, που λόγω της θέσης του, δεσπόζει στην αρχαία πόλη.

Η αρχαία Λευκάδα, η οποία ιδρύθηκε πριν τα τέλη του 7ου αι. π.Χ. από τους θαλασσοκράτορες Κορίνθιους στο ΒΑ άκρο του νησιού, υπήρξε μία ισχυρή πόλη-κράτος, που χάρη στην στρατηγική της θέση, πάνω στους θαλάσσιους δρόμους, τους πλόες προς τον Βορρά και τη Δύση, καθώς και το λιμάνι της, γνώρισε μεγάλη οικονομική και πολιτιστική άνθηση. Οι σωστικές ανασκαφές της Εφορείας Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδας, στο πλαίσιο δημόσιων ή ιδιωτικών έργων, έχουν αποκαλύψει εκτεταμένα αρχαιολογικά κατάλοιπα, όπως τμήματα των τειχών, του οικιστικού ιστού, των νεκροταφείων και του λιμανιού.

Η μοναδική συστηματική ανασκαφή στο νησί, μετά τις μεγάλες ανασκαφές του W. Dörpfeld, πραγματοποιήθηκε τα τελευταία χρόνια, με στόχο να φέρει στο φως το πλέον εμβληματικό μνημείο της, το θέατρο. Η θέση του βρίσκεται περίπου 3χλμ νότια της σύγχρονης πόλης της Λευκάδας, στην ΒΑ κλιτύ του μεσαίου λόφου του

Κούλμου, σε πλαγιά κατάφυτη με ελαιόδεντρα και πανοραμική θέα προς τον δίαυλο και την παράλια πεδιάδα, που απλωνόταν η αρχαία πόλη (Εικ. 1).

Ελάχιστα στοιχεία ήταν γνωστά έως το έτος 2015 για το θέατρο και προέρχονταν από τις δοκιμαστικές τομές, που είχαν γίνει το 1901 από τον E. Kruger, τον συνεργάτη του W. Dörpfeld, τα οποία εμπεριέχονται στο βιβλίο του Alt Ithaka. Οι τομές καταχώθηκαν μετά το πέρας των εργασιών και η θέση του θεάτρου με την πάροδο του χρόνου δεν ήταν πλέον γνωστή, καθώς καλύφθηκε εξολοκλήρου από ελαιώνες και πρόχειρες αποθήκες. Τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του χώρου και τα επιφανειακά αρχαία κατάλοιπα βοήθησαν στον εκ νέου εντοπισμό της θέσης του θεάτρου το 1997, από την τότε αρμόδια ΙΒ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Το 2015, υπό τη διεύθυνση της Δρ Ολυμπίας Βικάτου, ξεκίνησαν συντονισμένες προσπάθειες για τη συστηματική ανασκαφή του, οι οποίες τελικά ευοδώθηκαν, μετά τη συνεργασία με τον τότε δήμαρχο Λευκάδας κ. Κ. Δρακονταειδή, και την υποστήριξη του σωματείου ΔΙΑΖΩΜΑ. Στις πρώτες δοκιμαστικές τομές, με δαπάνη του Δήμου, εντοπίστηκαν εδώλια, η ορχήστρα και ο αναλημματικός τοίχος της σκηνής.

Καὶ ἐκ γῆς ἀνεδύθη θέατρον

2. Αριστερά, ο ελαιώνας πριν την έναρξη της ανασκαφής και δεξιά, ο ίδιος χώρος το έτος 2023, όπου πλέον δεσπόζει το αποκαλυφθέν μνημειώδες θέατρο

Η συστηματική ανασκαφή ξεκίνησε το 2017 από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδας, με χρηματοδότηση της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (100.000€) και του Δήμου Λευκάδας (100.000€), μέσω Προγραμματικής Σύμβασης με το Υπουργείο Πολιτισμού. Η ανασκαφή ξεκίνησε στην ιδιοκτησία Μικρώνη, ο οποίος έδωσε την συγκατάθεσή του να αρχίσουν οι εργασίες πριν την ολοκλήρωση της διαδικασίας απαλλοτρίωσης. Σε μόλις πέντε ανασκαφικές περιόδους και μέχρι το 2023 η αρχαιολογική σκαπάνη αποκάλυψε το μεγάλο, εντυπωσιακό θέατρο (Εικ. 2). Τη διεύθυνση της συστηματικής ανασκαφής έχει η Δρ. Ολυμπία Βικάτου, Γενική Διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, και τότε Προϊσταμένη της Εφορείας, ενώ στην επιστημονική ομάδα συμμετέχουν οι αρχαιολόγοι Βίβιαν Στάικου και Βαρβάρα Γκιζά, ο τοπογράφος μηχανικός Γεώργιος Λώλος, ο αρχιτέκτων Νίκος Χατζηδάκης και η συντηρήτρια έργων τέχνης Αφροδίτη Τηλιγάδα.

3.Στιγμιότυπο από τις εργασίες κοπής των ελαιόδεντρων το έτος 2017

Η ανασκαφή ήταν ιδιαίτερα δύσκολη και απαιτητική, δεδομένου ότι έπρεπε να απομακρυνθούν πολλά και μεγάλα ελαιόδενδρα (Εικ. 3), να γίνουν εκτεταμένες αποχωματώσεις, να αποδομηθούν νεότερες κατασκευές και να μετακινηθούν πολλά αρχιτεκτονικά μέλη (Εικ. 4).

4.Εργασίες μεταφοράς των θρόνων το έτος 2023

Η έρευνα έχει αποκαλύψει κατά το μεγαλύτερο μέρος το κοίλο, την ορχήστρα και τον εύριπο, τις παρόδους, τους αναλημματικούς τοίχους του κοίλου, καθώς και το μεγαλύτερο μέρος της σκηνής. Η κατάσταση διατήρησης του μνημείου, ειδικά στο ανώτερο τμήμα του κοίλου, δεν είναι καλή, ως απόρροια της ανθρώπινης δραστηριότητας είτε κατά την αρχαιότητα είτε κατά τους σύγχρονους χρόνους και την καλλιέργεια του ακινήτου (Εικ. 5).

5. Αεροφωτογραφία του θεάτρου από Α

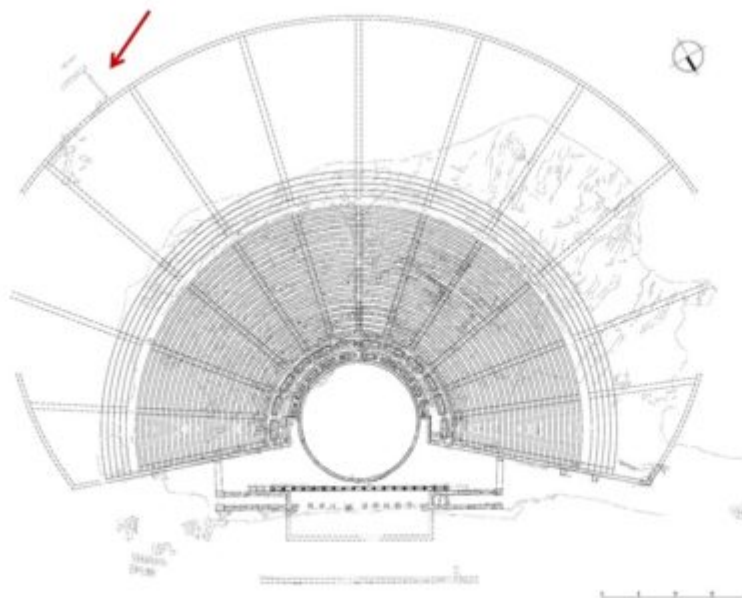
Το θέατρο έχει προσανατολισμό ΒΑ/ΝΔ και χωρίζεται από 13 κλίμακες (πλάτους 0,72-0,78μ.) σε 12 κερκίδες. Στο χαμηλότερο τμήμα του κοίλου, τα εδώλια και η προεδρία διατηρούνται σε καλύτερη κατάσταση, κυρίως στην κεντρική περιοχή, καθώς σώζονται και οι ασβεστολιθικές πλάκες της κάλυψής τους, οι αναβαθμοί των κλιμάκων και οι πλάκες διαδρόμου (Εικ. 6).

6. Η σκηνή, οι ράμπες, οι πάροδοι, η ορχήστρα και το κατώτερο τμήμα του κοίλου

Το κυρίως θέατρο έχει 21 σειρές εδώλιων, ενώ πάνω από την 21η σειρά υπήρχε πιθανότατα διάζωμα. Ψηλότερα του διαζώματος διαμορφώνονται στον βράχο

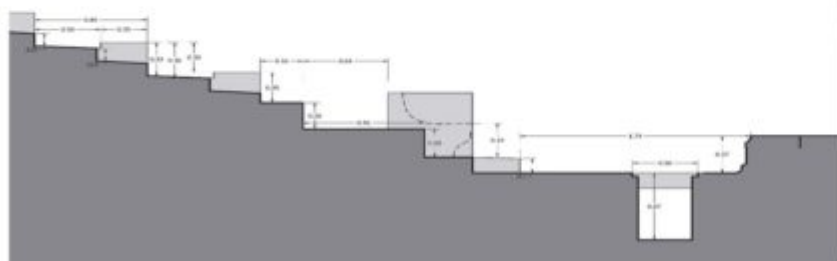
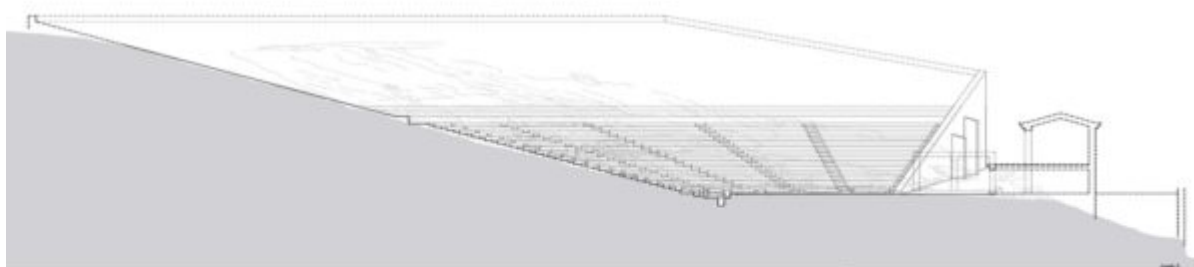
τρεις σειρές και στο υπόλοιπο επιθέατρο ο βράχος είναι διαμορφωμένος με ενιαία κλίση. Πιθανότατα το επιθέατρο δεν ολοκληρώθηκε (Εικ. 7-8-9). Η χωρητικότητα του θεάτρου στις 24 σειρές ήταν περίπου 3.500 θεατές, ενώ στην πλήρη ανάπτυξή του με το επιθέατρο, εκτιμάται ότι θα χωρούσε περίπου 10.000 με 11.000 θεατές.

7.Σχεδιαστική αποτύπωση του θεάτρου

Αρχιτεκτονική μελέτη αποκατάστασης του αρχαίου θεάτρου της Λευκάδας

Αναπαράσταση

8.Σχεδιαστική τομή του θεάτρου

9. Αεροφωτογραφία του θεάτρου από Β

Εντοπίστηκαν επίσης οι προεδρίες που αποτελούνται από δύο καθίσματα ενωμένα, συνολικού μήκους 2,60μ. Η ορχήστρα, εν μέρει λαξευμένη στον φυσικό βράχο, αποτελεί πλήρη κύκλο με εξωτερική διάμετρο 16,65μ. και περιβάλλεται από λίθινο πλαίσιο, αποτελούμενο από τρεις σειρές λίθων καθ' ύψος, οι οποίοι στη βάση της όψης τους φέρουν κυμάτιο και ταινία στο άνω τμήμα. Εξωτερικά της ορχήστρας, σε χαμηλότερη στάθμη, ερευνήθηκε εν μέρει, ο ιδιαίτερα επιμελημένος ως προς την κατασκευή του, εύριπος.

Από τα πλέον ενδιαφέροντα στοιχεία της έρευνας αποτελεί η ανεύρεση τμημάτων τριών λίθινων θρόνων, περίτεχνα διακοσμημένων με λεοντοπόδαρα, δελφίνια, πτηνά, σειρήνα κ.α., (Εικ. 10) που προορίζονταν για εξέχοντα πρόσωπα, ιερείς ή αξιωματούχους της πόλης και αργότερα του Ακαρνανικού Κοινού.

10.Θρόνος με ανάγλυφη διακόσμηση λεοντής στο ερεισίνωτο και δελφινιού και χήνας στο ερεισίχειρο

Οι δύο αναλημματικοί τοίχοι του κοίλου σώζονται σε μήκος 28 μ. και 20,40 μ. ο βόρειος και ο νότιος αντίστοιχα. Το σκηνικό οικοδόμημα, μήκους 20,00μ και πλάτους περίπου 13μ., διατηρείται στο επίπεδο θεμελίωσης του στυλοβάτη. Τα πολυάριθμα θραύσματα κιόνων από ψαμμίτη και τμημάτων του επιστυλίου (Εικ. 11), επιτρέπουν την αναπαράσταση της ιωνικής πρόσοψης του λογείου που διέθετε 16 ημιπεσσοκίονες. Εκατέρωθεν της ιωνικής στοάς διαμορφώνονταν ράμπες, μήκους 9μ, που κατέληγαν στο λογείο, δηλαδή στην οροφή της στοάς όπου εμφανίζονταν οι ηθοποιοί. Στην αρχή δε κάθε ράμπας οι πάροδοι έκλειναν με πύλες. Ο ισχυρός αναλημματικός τοίχος που βρίσκεται σε απόσταση 13μ. όπισθεν του προσκηνίου και σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο, αποτελεί το ανατολικό όριο του σκηνικού οικοδομήματος.

11.Επιστύλιο στη νότια πάροδο του θεάτρου

Ως προς τη χρονολόγησή του μνημείου, φαίνεται ότι η κατασκευή του άρχισε τον 4ο αι. π.Χ. όπως και άλλα δημόσια κτήρια, όταν η πόλη γνώρισε μεγάλη οικονομική ευημερία και άνθηση. Κατασκευαστικές λεπτομέρειες, ωστόσο, υποδηλώνουν ότι δέχθηκε επεμβάσεις και αργότερα. Στα ρωμαϊκά χρόνια ακολούθησε τη μοίρα της υπόλοιπης πόλης, η οποία σταδιακά παρήκμασε ενώ με την ίδρυση της Νικόπολης από τον Οκταβιανό Αύγουστο το 31 π.Χ., μεγάλο μέρος των Λευκαδίων εποίκισε αναγκαστικά τη νέα πόλη. Πιθανόν εγκαταλείφθηκε μετά το τέλος της αρχαιότητας και μεγάλο μέρος του υλικού του αποσπάστηκε για νεότερες κατασκευές, εκ των οποίων κάποιες κατασκευάστηκαν επί το κοίλου. Αν και πληγωμένο από το χρόνο, κυρίως όμως από τις ανθρώπινες επεμβάσεις, το θέατρο πλήρως και αρμονικά ενταγμένο στη γεωμορφολογία του λόφου, με πανοραμική θέα προς την ευρύτερη περιοχή, αναμφίβολα αποτελεί το σημαντικότερο και επιβλητικότερο μνημείο που έχει έλθει στο φως στην αρχαία Λευκάδα (Εικ. 12, 13).

12. Το θέατρο και η θέα προς το λιμάνι της αρχαίας πόλης

13. Το θέατρο και η θέα προς τον δίαυλο, τις ακαρνανικές ακτές και την Πρέβεζα

Το ανώτερο τμήμα του κοίλου και μέρος της σκηνής θα ερευνηθούν μετά το πέρας των απαλλοτριώσεων από το Υπουργείο Πολιτισμού, οι οποίες προγραμματίστηκαν κατά την επίσκεψη της Υπουργού Πολιτισμού Λίνας Μενδώνη στη Λευκάδα, το 2020. Στο πλαίσιο της Προγραμματικής Σύμβασης, έχει ήδη συνταχθεί η μελέτη αποκατάστασης του θεάτρου (Εικ. 14), καθώς και η μελέτη συντήρησης λίθου, οι

οποίες, εφόσον εξεταστούν από το ΚΑΣ και εγκριθούν, στη συνέχεια το μνημείο είναι απολύτως ώριμο, ως έργο, να ενταχθεί σε συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα. Για την υλοποίηση της ανασκαφής ευχαριστίες εκφράζονται στους Περιφερειάρχες Σπυρίδωνα Γαλιατσάτο, Ρόδη Κράτσα Τσαγκαροπούλου, και Ιωάννη Τρεπεκλή, καθώς και στους Δημάρχους Κων/νο Δρακονταειδή, Χαράλαμπο Καλό και Ξενοφώντα Βεργίνη, που επί θητείας όλων υπογράφηκε και προχώρησε η Προγραμματική Σύμβαση με το Υπουργείο Πολιτισμού.

14.Η πρόταση αποκατάστασης του θεάτρου από τον αρχιτέκτονα Ν. Χατζηδάκη